

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izjaja vsak četrtak in velja s poštno vred in v Mariboru s poštnim domom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravišče Slovenskega Gospodarja v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Katol. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vis. — Uredništvo: Korodška cesta šte. 5. — Rokopis se ne vrača. — Upravišče: Korodška cesta šte. 5, vsprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Za kserate se plačuje od enostopne petitvate za enkrat 15 vis., za dvakrat 25 vis., za trikrat 35 vis. Za večkratne eglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do torka popoldne. — Ne zaprite reklamacije so poštno proste.

Današnja številka obsega 10 strani in „Gosp. Novice“.

Po deželnem zboru.

Veliko šuma je nastalo, ko so slovenski poslanci začeli v štajerski deželni zbornici obstruirati. Nemci so zmerjal: čez slovensko predrznost, nemškutarji objokovali škodo, ki bo baje sedaj zadela Slovenski Štajer, a naši liberalci so izgubili pamet ter kot pustne seme divjali sem in tje ter enkrat stali ob naši strani, drugokrat ob nemški, največkrat pa ob nemškutarji. Svojega stališča niso znali zavzeti. In vendar bi bilo jako dobro, ako bi tudi za hrbtom slovenske obstrukcije stala stranka, ki bi pretfila, da obstrukcija ne sme niti za trenotek prenehati ali popuščati, sicer ji jo. Tako bi mogla tudi liberalna stranka postati koristna, in če že to ne, vsaj škodila bi ne slovenskemu ljudstvu. Sedaj pa smo morali gledati bedasti dogodek, da se je vrgla liberalna stranka v naročje nasprotnikov slovenskega ljudstva ter z njimi jokala, zmerjala in preklinjala svoje lastne brate, ki so stali s svojimi narodnimi nasprotniki v najhujšem boju.

Le slovensko ljudstvo, stoječe v taboru Slovenske Kmečke Zveze, je takoj spoznalo položaj in ostalo mirno, nepremagljivo ob strani svojih poslancev. Nasprotnikov in klevetnikov ni poslušalo, svoje poslance je sprejemalo z odprtimi rokami ter jim vlivalo pogum in navdušenje za nadaljnje boje. Med liberalno inteligenco so naši poslanci slišali besede: pustite boj proti nemški nadvladi, udajte se zopet nemški komandi, sedite mirno z Nemci skupaj — a slovensko ljudstvo je govorilo: na boj za naše pravice, ne odstopite niti za korak, ne omagajte, mi smo z vami. Naši poslanci so poslušali svoje ljudstvo in ne liberalnih frakcij, in tako je bilo prav.

Nemci skrajja niso hoteli ničesar vedeti o slovenski obstrukciji in slovenskih zahtevah. Samozavesten naslop Slovencev se jim je zdel razaljav in tako neobičajen, da so ga smatrali le za trenutno sitnost slovenskih poslancev. Upali so, da se bodo slovenski poslanci kmalu spokorjeni vrnili v Gradec ter tamkaj skesano prosili za odpustanje. Toda minolo je prvo leto in Slovencev ni bilo. In nekaj drugega se je godilo za kulisami. Kadar koli se je vprašalo po posredovalcih Slovencev, pod katerimi pogoji da bi se vrnili, vselej so postali ti pogoji dražji in številnejši. Tedaj so Nemci spoznali, da sedanji slovenski poslanci niso več iz starega mehkega kova, ampak da so trdi, žilavi in neizprosni v svojih zahtevah. In zgodilo se je, da so Nemci začeli iskati Slovence, jim ponujati, se pogajati ter sklepati pogodbe. Na ta način je prišlo že do dveh zasedanj štajerskega deželnega zbora, a obstrukcijsko orožje še vedno ni odloženo.

Dvakrat je imel štajerski deželni zbor zasedanje, v katerem Slovencev niso bili samo gledalci na galeriji, ki plačajo svoje seđe, a ne smejo ziniti besede, ampak imeli so pri zasedanju tudi precej govoriti zraven. Zato sta obe zasedanji prinesli tudi za Slovence marsikaj koristnega. V prvem zasedanju smo dobili, da omenjamo le večje reči, meščansko in gospodinjstvo šolo, v drugem zasedanju železnice, ceste, obrtne olajšave in regulacijske zakone. Obojno zasedanje skupaj ni trajalo 24 dni, vendar so uspehi slovenskih poslancev večji kakor prej v letih in letih. K tem uspehom je pripomogla obstrukcija, a pripomoglo tudi slovensko ljudstvo, ki je tako zvesto in ne omajano stalo za svojimi poslanci.

Liberalci so s svojimi prerokovanji pogoreli, noben človek v deželi jih ne upošteva, nimajo se pokazati niti z enim uspehom, toda vkljub temu niso mirni, ampak zaletavajo se v našo stranko in naše poslance, kakor oni nedolžni majhni psički, ki se z glasnim lajanjem zaganjajo v človeka, a popotnik se jim nasmehlja, jih nežno brne z nogo ob stran ter gre svojo pot naprej. Enako se naj ravna z našimi liberalci. Mi gremo smehljaje naprej!

Toda slovenskega boja v štajerski deželi še ni konec. Bojna taktika je zahtevala, da so naši poslanci pokazali tudi miroljubno srce in zmožnost za vsestransko delo. Ta dokaz so doprinesli in izpodbili svojim sovražnikom vsako orožje, ki bi se v bližnjem času lahko obračalo proti njihovim hrbtom. Sedaj je to nemogoče. In zato se je treba slovenskemu ljudstvu pripraviti na nove boje, in če bo vstrajalo kakor dosedaj, na nove zmage.

Olajšave za stavbenko obrt — oškodovanje obrtnikov?

Za Štajersko velja stavbeni red od 9. februarja l. 1857, kateri ni nikakor več primeren za naš čas. Isti določa v paragrafu 19., da sme vsako, če tudi najmanjšo stavbo, napraviti le opravičeni zidar ali tesar in da nikdo brez mojsterskega lista, tudi polir ne sme taka dela opravljati. Ta določba je sicer stroga, vendar se je tedaj še razločevalo med mojstri po mestih in po deželi; od mojstrov po deželi se ni zahtevalo izpitov, ampak samo praktično usposobljenost. Take so bile razmere do l. 1893, ko je stopil v veljavo državni zakon od 26. decembra 1893 o stavbenih obrtih. Po tem zakonu se je štiti samo izprašane stavbene obrtnike, zlasti se je s tem zakonom upeljal jako strog izpit za stavbeno, zidarsko, kamnoseško, tesarsko in studeničarsko obrt. Vsak mojster mora sedaj dokazati z učenim listom, da se je izučil obrti in se je vpeljala precejšnja doba praktične izobrazbe. Odpravila se je tudi razlika med mojstri po mestih in na deželi. Posledica tega zakona je bila, kakor priznavajo obrtne korporacije (skupine) v svojih spomenicah, da so po novih zakonih izprašani obrtniki ostali v mestih in da na deželi s časom sploh ni bilo dobiti več stavbenih obrtnikov, ker so stari mojstri izumrli. Stvar je prišla tako daleč, da so celi okrajji brez stavbenih koncesioniranih obrtnikov; ker teh ni bilo dobiti ali pa samo za drag denar iz mesta, zato propadajo stavbe ali pa si pomaga ljudstvo z neopravičenimi samouki, takozvanimi „fušarji“ (ta izraz rabijo spodajštajerski liberalci za naše domače obrtnike na deželi), katere obrtne oblasti zasledujejo z velikimi globami. Povdariti je treba, da po sedanjem stanju zakonov nikdo ne sme niti najmanjšo stavbo, celo popravil, opraviti brez izprašanega mojstra. To je seveda s časoma postalo neznosno.

Sicer določa paragraf 23. drž. zak. o stavbenih obrti iz leta 1893, da njegove določbe niso veljavne za stavbena dela, katere opravlja kmečko prebivalstvo kot postransko opravilo in brez obrtnih pomagalev pri hišah in gospodarskih poslopih, kakor so po deželi v navadi, toda le pod tem pogojem, ako dotični stavbeni red ne predpisuje, da se mora postaviti za stavbo upravičenega vodjo (Bauführer). Po obstoječem štajerskem stavbenem redu pa je treba za vsako stavbo postaviti upravičenega vodjo, tako, da paragraf 23 sploh ni bil uporabljen. Sicer se je sedaj paragraf 19 stavbenkega reda za deželo tako spremenil, da za stavbe po paragrafu 23 ni treba postaviti upravičenega vodje, to je, najeti izprašanega mojstra, vendar je ta prememba stavbenkega reda precej brez pomena, ker kmečko ljudstvo svojih stavb samo ne izvršuje, kakor to zahteva paragraf 23 in ker kmečko ljudstvo zlasti ničesar ne more staviti brez pomagalev, kakor istotako zahteva paragraf 23. Določbe tega paragrafa v državnem zakonu o stavbenih obrtih bi trebalo tako izpremeniti, da se zlasti razširi poim onih stavb, pri katerih ni treba izprašanega mojstra. Zastopniki obrtnišтва so sicer voljni, da se ta paragraf tako razširi, da ni treba izprašanega mojstra za mala popravila na deželi, toda ta poim se da različno tolmačiti. Vrhu tega pa bi to razširjenje paragrafa 23 ne zadostovalo za dejanske potrebe. Tudi je zelo vprašljivo, kedar se bo ta zakon spremenil pri žalostnih razmerah v državnem zboru; dosedaj vlada dotične predloge niti predložila ni, ker se razni interesenti ne morejo zediniti. Patentirani zastopniki obrtnišтва tudi predlagajo, da se državni zakon tako spremenil, da se zopet vpeljejo posebni mojstri za dežele, kakor so bili pred letom 1893 in da se vpelje novo rokodelsko obrt zidarjev in tesarjev za mala dela. Tudi to izpremembo zakona je doseči samo v državnem zboru, kjer je odvisno od sto slučajev in nasprotujočih se interesentov (teženj); sploh pa prememba državnega zakona iz leta 1893 še ni prišla iz pisarni dotičnih poročevalcev. O kaki vladni predlogi ni duha ne sluha. Vrhu tega pa bi trajalo zopet leta in leta, predno bi bilo dovolj mojstrov za deželo po nameravani spremembi državnega zakona. Po deželi je sicer jako veliko stavbenih obrtnikov, ki so prav dobro usposobljeni za stavbe po deželi, vendar isti nimajo strogih izpitov po zakonu iz l. 1893 in so zato predmet vednih šikan, nekateri celo plačujejo davek, obrtne oblasti pa jih preganjajo z visokimi globami in zapornimi kaznimi, ker nimajo koncesije.

Vse to je napotilo zastopnike kmečkega prebivalstva v deželnem zboru, da so tudi za Štajersko zahtevali olajšave pri podelitvi stavbenih koncesij po paragrafu 6 državnega zakona iz leta 1893. Ta paragraf določa, da sme politična deželna oblast na predlog deželnega odbora odločiti, ali in v katerih političnih okrajih in posameznih krajih se morejo podeljevati koncesije za stavbenko obrt v natančno določenem obsegu pravice in pod pogoji, kateri so olajšani nasproti drugim določbam zakona. Po tem paragrafu se take koncesije more podeliti osebam moškega spola, katere so najmanj 4 leta pri dotični obrti bile zaposlene in s tem dosegle praktično usposobljenost. Taka koncesija se razteza samo na kraj, kateri je v koncesiji natančno določen in samo na stavbe, ki so v dotičnem kraju v navadi; koncesija se sme podeliti samo tedaj, če je krajevna potreba res pečna in po zaslišanju trgovske in obrtne zbornice, katere ima vprašati dotično zadrugo; ako se razmere spremenijo, zlasti, ako je dovolj izprašanih obrtnikov, potem sme namestnija ponehati s podeljevanjem takih koncesij.

Določbe so tako omejene, da ni kake nevarnosti, da bi že obstoječe stavbenke obrti bile kedaj oškodovane. Zastopniki obrtnišтва so ugovarjali zoper take olajšane koncesije, toda vsi ugovori so ničevi in izvirajo samo iz nepoznanja dejanskih razmer, nepoznanja zakona in iz pretirane skrb, da bi se tudi v drugih obrtih kaj takega dovolilo. Slednja bojazen je popolnoma neutemeljena, ker državni splošni obrtni red nima nikake določbe, ki bi bila slična paragrafu 6 zakona o stavbenih obrti. Tudi je izključeno, da bi imetelji koncesij pod olajšanimi pogoji izvrševali večje stavbe, kakor cerkve in šole, ker se take koncesije omejujejo samo na dela pri stavbah, ki so na deželi navadna. Tudi pri večjih stavbah, hišah ali gospodarskih poslopih, se bo vsakdo raje poslužil izprašanega mojstra, nego pa obrtnika, ki ni napravil izpita, ampak ima dokazati svojo usposobljenost samo s tem, da je 4 leta v stavbeni obrti delal. Od zastopnikov obrtnišтва se je v deželnem zboru tudi trdilo, da taki obrtniki ne bodo smeli imeti učenec; obrt se bo smela izvrševati samo v kraju, za katerega je dovoljena, po navadi za več občin skupaj. Glede podelitve koncesije, zlasti glede pritožbe in izjube koncesije veljajo splošne določbe obrtnega reda; zastopniki obrtnišтва v deželnem zboru so celo trdili, da bodo zadruge imele pravico, pritožiti se zoper podelitev takih koncesij. Vse tožbe o tem, da se s tem sklepom deželnega zbora oškoduje obrtnišтво, so tedaj neopravičene. Deželni zbor je že l. 1908 pozval deželni odbor, da naj svoje predloge stavi namestniji v smislu navedenega paragrafa 6, kateri se uporablja v vseh drugih deželah, izvemši Nižjavstrijko in Štajersko. Deželni odbor pa je stvar zavlačeval in ni hotel sklep deželnega zbora izvršiti; s tem je kršil deželni red. V interesu deželnega zbora je, da se vsako tako kršenje deželnega reda najostreje ožigosa, kar se je tudi zgodilo v seji deželnega zbora dne 2. t. m. od poročevalca obrtnega odseka. Kajti če bi se tako postopanje deželnega odbora mirno dopuščalo, potem si deželni zbor sam krši svoje pravice. Med tem časom je namestnija na zahtevo kmečkih zastopnikov upeljala poizvedbo potom političnih oblasti, kje so take koncesije potrebne. Dotično gradivo je že v rokah deželnega odbora, kateri takoj lahko svoje predloge stavi namestniji, da se v gotovih krajih dovoli podeljevanje olajšanih koncesij. Deželni zbor je sklenil, naj bo to dopustno po vseh krajih cele dežele, izvemši mesta in trge in izvemši one občine, v katerih se nahajajo že izprašani stavbeni obrtniki. Umestno bi bilo, da se interesirane občine skupno obrnejo na deželni odbor in zahtevajo, da se za njihov okoliš predlaga na namestnijo podeljevanje stavbenih koncesij pod olajšanimi pogoji. Ako se ne bi deželni odbor vedno dregalo, bi zopet zanemaril svojo dolžnost, katero mu je naložil deželni zbor. Tudi nekatere politične oblasti ne priznavajo potrebe takih koncesij; zato morajo občine in okrajni zastopniki stopiti na noge in napraviti peticije na deželni odbor in namestnijo.

To nepristransko poročilo o razpravi deželnega zbora v tej zadevi, ki je dvignila toliko nepotrebnega prahu, naj zadostuje, da se stvar vsestransko pojasni. Kdor stvar mirno presodi, mora priznati, da se je ustreglo nujni potrebi ljudstva in da o kakem oškodovanju obrtnikov ne more biti govora.